

SAMMANFATTNING AV ENERGIRÅDGIVARNAS KONFERENS 2014

STOCKHOLM, 27 - 28 NOVEMBER

Minskad
energianvändning
kräver bra
energirådgivning

*"Det ska vara enkelt för
beställare att genomföra
energieffektiviserings-
åtgärder med goda
resultat"*

ÅRETS KONFERENS GENOMFÖRDES I SAMARBETE MED ENERGIMYNDIGHETEN, EEF,
ENERGIKONTOREN SVERIGE OCH HSB

MINDRE ENERGIANVÄNDNING

kräver bra energirådgivning

Nu vässar vi våra verktyg för framtidens energirådgivning!

Vid årets konferens i Stockholm ville vi erbjuda färska kunskaper och erfarenheter om hur tekniken och marknaden ser ut i dag. Hur har energilösningarna för passivhus påverkat renoveringar i "vanliga" hus? Och vad ställer det för krav på utbildning och kompetensutveckling av exempelvis installatörer och hantverkare?

Experter och företrädare för myndigheter och organisationer berättade om läget. Företag som tillhandahåller teknik och tjänster som leder till minskad energianvändning presenterade sina lösningar.

Det är frustrerande om resultatet av en effektiviseringsåtgärd inte blir som man tänkt sig. Vi fick lära oss hur man ställer krav på utförare och hur man utvärderar åtgärderna. Energi-kartläggning, upphandlingsstöd, bygg- och energisamordning, nya arbetsätt och affärsmodeller som är viktiga pusselbitar för en framgångsrik energieffektivisering.

Vi jobbade tillsammans i workshops och diskuterade hur energirådgivningens insatser kan utvecklas för att hjälpa beställarna att genomföra fler energieffektiviseringsåtgärder.

Lise Nordin (MP) och Åsa Westlund (S) deltog i debatten om den aktuella energipolitiken under Hans Nilssons ledning.

Årets energirådgivare utsågs! I år föll valet på IKEA och på Roger Stenström. Motiveringarna hittar du på sidan 20. Årets framtidsföretag som utnämns av EEF presenterades också på konferensen — denna gång blev det ByggVesta som fick diplom och blommor.

Anteckningarna på årets intressanta kongress i denna skrift fördes av Maria Perzon, medlem i EnergiRådgivarnas styrelse. Föreläsarnas power point-presentationer kommer också att kunna laddas ner på EnergiRådgivarnas hemsida.

Birgitta Govén

Ordförande, EnergiRådgivarna

ENERGIRÅDGIVARNA

St Göransgatan 84, 112 38 Stockholm

info@energiradgivarna.com

www.energiradgivarna.com

ORGANISATION av
ENERGIRÅDGIVARNAS
KONFERENS 2014

Kongressadministratör: *Margot Bratt*
EnergiRådgivarna och K-konsult
Moderator: *Jessica Cederberg Wodmar*
Westander PR

Vid pennan: *Maria Perzon*
EnergiRådgivarna och Bengt Dahlgren AB
Bakom kameran: *Lisa Ossman*
EnergiRådgivarna och SP samt
Roland Jonsson HSB
Layout: *TypaText*

ENERGIRÅDGIVARNAS KONFERENS 2014

MINDRE ENERGIANVÄNDNING kräver bra energirådgivning

SAMMANFATTNING

INNEHÅLL

Välkomna till EnergiRådgivarnas konferens 2014! *Birgitta Govén, ordförande EnergiRådgivarna och Jessica Cederberg Wodmar, Westander PR* s. 4

Vad gör Energimyndigheten för att få att få fart på energieffektiviseringsarbetet i praktiken och hur ser EM på framtidens energirådgivning? *Anita Aspegren, avdelningschef, Energimyndigheten* s. 5

Hur har tekniken och marknaden för passivhus utvecklats sedan introduktionen i början av 2000-talet. *Eje Sandberg, Sveriges centrum för nollenergihus* s. 5

Kompetensutveckling av yrkesarbetare för att möta "Närannollenergihus-krav" *Åsa Douhan, EU-projektledare WP2 BUS II Swebuild, Sveriges Byggindustrier och Per-Johan Wik, projektledare, Energikontoret Skåne* s. 6

Passivhusutbildningar skapar kompetens och säkerställer byggnadskvalitet. *Simone Kreutzer, civilingenjör & certifierad passivhusexpert, Intressegruppen för Passivhus* s. 7

Kortpresentationer av utställare om teknik och tjänster som leder till minskad energianvändning: *Karob, Willys Cleantech/Energy Booster, Energy Management, Grundels fönstersystem Paroc, Slussen.biz, UFOS, EnergiEffektiviseringsFöretagen, Sveriges Centrum för Nollenergihus* s. 8

Att ställa energikrav och följa upp. *Svante Wijk, energistrateg, NCC* s. 10

Energieffektiviseringssamordning ger draghjälp för genomförande av energiåtgärder. *Lotta Bångens, vd, EEF* s. 10

Etablering av nya arbetsätt och affärsmodeller för energieffektivisering och förnybar energi i små och medelstora företag. *Päivi Lehtikangas, Energikontoret, Regionförbundet Örebro* s. 11

Den energikloka livsmedelsbutiken. *Päivi Lehtikangas, Energikontoret, Regionförbundet Örebro* s. 12

Slutsatser från sessionerna. *Jessica Cederberg Wodmar, Westander PR* s. 12

"Ett hus – fem möjligheter". *Roland Jonsson, energichef, HSB* s. 13

Hur får man till en bra beställning för injustering av värme- och ventilationssystem? *Willy Ociansson, Willys Cleantech* s. 14

Konsten att övertyga för att få mer genomfört. *Anna Bellman, Bellacom Speaking Partner* s. 14

Workshop. Hur kan energirådgivningens insatser utvecklas för att hjälpa beställarna att genomföra fler energieffektiviseringsåtgärder? s. 15

Hur ser den politiska planen ut för att få att få fart på energieffektiviseringsarbetet i praktiken? *Lise Nordin (MP), Åsa Westlund (S), Birgitta Govén, EnergiRådgivarna, Hans Nilsson, Fourfact leder diskussionen* s. 16

Sammandrag av konferensen. *Jessica Cederberg Wodmar, Westander PR* s. 19

Årets energirådgivare 2013 – IKEA & Roger Stenström. Motiveringarna s. 20

NOT: De flesta presentationerna kommer att kunna laddas ner på EnergiRådgivarnas hemsida!

EnergiRådgivarnas kongress 2014 hos HSB i Stockholm
27-28 november 2014 hade 70 anmälda.

Birgitta Govén, ordförande EnergiRådgivarna och Jessica Cederberg Wodmar, Westander PR, hälsade välkomna

Birgitta och Jessica hälsade alla välkomna till föreningens konferens med temat "Minskad energianvändning kräver bra energirådgivning".

Jessica berättade om all den kompetens och alla de lösningar för energieffektivisering som vi skulle få lyssna till under konferensen. Birgitta berättade att stor energieffektivisering krävs för att nå 100 % förnybar energi och informerade kort om föreningen EnergiRådgivarna och styrelsen.

Hon gjorde även reklam för kommande arrangemang, mer information finns på www.energiradgivarna.com.

Birgitta avslutade med en limerick:

*"Det var en energirådgivare från Skara
Hon tänkte hur ska vi målet klara?
Bort med kolet, in med snålet
Så ska vi många kilowattimmar spara."*

Birgitta Govén

Jessica Cederberg Wodmar

Anita Aspegren

Vad gör Energimyndigheten för att få fart på energieffektiviseringsarbetet i praktiken och hur ser Energimyndigheten på framtidens energirådgivning

Anita Aspegren, avdelningschef Energimyndigheten

Energimyndighetens vision är "ett hållbart energisystem". Energimålen för 2020 och 2030 leder till att styrmedel måste införas. EU-direktiv tillsammans med nationell lagstiftning är sådana viktiga styrmedel som sätter ramverket.

Energimyndigheten har haft en programperiod 2010-2014 och nu tar bland annat medlen för uthållig kommun, energieffektiviseringsstödet samt vissa möjligheter att söka pengar för projekt slut. Ca 300 miljoner kronor mindre finns för nästa år.

Nya projekt inför 2015 är deltagande i plattformen för hållbar stadsutveckling som Boverket leder där Energimyndigheten har stort fokus på energieffektivisering. Energi-

myndigheten har en egen utredning om energisystemet efter 2020. Budgetpropositionen 2014/2015 innehåller dagens styrmedel, skatter samt kompletterande insatser för att åtgärda informationsbrister på marknaden.

Investeringsprogram finns för klimatinvesteringar i kommuner och regioner, skolor och miljonprogrammet och energieffektivisering kommer att vara i fokus för samtliga program. Under 2015 finns även energikartläggningscheckar, energikartläggning i stora företag, renoverastrategin samt nationellt program – strukturfondsmedel. Finansiering för den kommunala energi- och klimatrådgivningen finns även för 2015.

Energimyndigheten kommer att arbeta igenom hur rådgivningen skall fungera på bästa sätt inför 2016. Fokus på alla områden kommer att vara att pengar ska leda till mätbara resultat och effekter i samhället. Alla som arbetar med energifrågan behöver hjälpas åt för att driva fronten framåt. Alla måste bli bäst!

Jessicas tips är att vi alla ska ringa Energimyndigheten så ofta som möjligt och föra fram våra åsikter.

"Energimålen för 2020 och 2030 leder till att styrmedel måste införas."

Hur har tekniken och marknaden för passivhus utvecklats sedan introduktionen i början av 2000-talet?

Eje Sandberg, Sveriges centrum för nollenergihus

Sveriges centrum för nollenergihus är en ideell förening som arbetar med att utveckla kriterier för passivhus, nollenergihus etc, skapa nätverk och sprida information och kunskap.

Eje presenterade några olika exempelprojekt. Ett är Ekstas bostadsområde Vallda Heberg med enbart nybyggda passivhus. Nu byggs även nollenergihus, exempelvis Stadsskogskolan i Alingsås. Merinvesteringen för det hittills största passivhusprojektet Kvarteret Fridhem i Trollhättan med 174 lägenheter var endast 0,5 %.

Eje Sandberg

Att merinvesteringen var så låg berodde delvis på att radiatorsystem inte behövde installeras.

Vid uppföljning ansåg 82 % av de boende i Kvarteret Fridhem att värmekomforten var bra eller mycket bra. För Sveriges första passivhus i Lindås har en ny uppföljning gjorts tio år efter inflytt. De boende är fortfarande mycket nöjda, energianvändningen är låg och det finns inga fuktproblem.

För befintliga byggnader bör hela byggnaden ses över innan åtgärder görs. Passivhustekniken passar mycket bra även för befintliga byggnader. För exemplet Brogården i Alingsås blev energibesparingen 65 %. Det finns nu även tekniker och produkter framtagna för att energieffektivisera befintliga byggnader på ett effektivt sätt.

Bakgrunden till föreningen utvecklade svenska kriterier för passivhus är att systemet skulle få en snabb acceptans på marknaden. Ett framtida mål för föreningen är att nära-nollenergikravet i BBR 2020 skall vara passivhusstandard. Att inte alla hus byggs enligt passivhusstandard tror Eje beror på att det finns en

stor konkurrens mellan olika certifieringssystem för nybyggnation i Sverige. Passivhusstandarden konkurrerar med dessa miljöcertifieringssystem. Ejes förslag är att passivhusstandarden istället för att konkurrera ska användas tillsammans med ett miljöcertifieringssystem. Eje anser att Sveriges krav behöver skärpas så att vi åter hamnar i framkant vad gäller energieffektivt byggande och teknikutveckling.

”Passivhustekniken passar mycket bra även för befintliga byggnader.”

Per-Johan Wik

Kompetensutveckling av yrkesarbetare för att möta ”Näranollenergi-hus-krav”

Åsa Douhan, Sveriges Byggindustrier och Per-Johan Wik, projektledare, Energikontoren Sverige

EU-initiativet BUILD UP Skills SWE-BUILD 2 baseras på EPBD och syftar till kompetenshöjning hos hantverkare gällande lågenergibyggnader. Erfarenheter från det tidigare delprogrammet, BUS 1, var att hantverkare vill kompetensutvecklas och att de även vill ha en ökad samverkan och ett kompetensutbyte med övriga hantverkare.

Åsa Douhan

Under det kommande delprogrammet skall 500 hantverkare utbildas i lågenergi-byggnation. Dessa ska sedan utbilda hantverkare ute på byggarbetsplatserna. Målet är att få med ALLA led i byggprocessen i insatsen och att hitta den ultimata vägen till kompetenshöjande insatser så att utbildningen blir en standard för byggbranschen.

Projektet kommer att pågå till 2017 och planering för att projektet ska leva kvar även efter projektiden pågår.

"500 hantverkare ska utbildas i lågenergibyggnation."

Passivhusutbildningar skapar kompetens och säkerställer byggnads-kvalitet

Simone Kreutzer, Intressegruppen för Passivhus

Enligt Simone saknas kunskap och kompetens hos beställare för att kravställa passivhus och följa upp kraven. Intressegruppen för passivhus är en nationell plattform som arbetar med utbildning, certifiering, informations-spridning och projektledning.

Passivhus är ett koncept för att uppnå högsta möjliga termiska komfort till låg total kostnad. Samtidigt är energianvändningen låg och kvaliteten hög. Simone berättade om en skola byggd enligt passivhusstandard och med solceller. För denna skola är byggkostnaden lägre än för en konventionell byggnad då den redan från början planerats kompakt med lagom stor fönsterandel.

Simone berättade även kort om ett bostadsområde i Hanover med 300 passivhusvillor. I dagsläget finns över 900 certifierade passivhus-hantverkare i världen och de första 22 utbildas nu i Sverige.

Det finns även ca 110 utbildade passivhusexperter i Sverige. I alla utbildningar ingår renove-

ring som ett obligatoriskt inslag. Information om utbildade personer finns samlad på nätet. I takt med att energianvändningen för byggnaden blir allt lägre blir den procentuella påverkan från tillverkning av byggmaterial större. Detta är något som behöver tas hänsyn till i allt större utsträckning i framtiden.

Simone avslutade med att säga "Att energieffektivisera är klokt och sextigt!"

"Passivhus är ett koncept för att uppnå högsta möjliga termiska komfort till låg total kostnad."

Simone Kreutzer

Kortpresentationer av utställare om teknik och tjänster som leder till minskad energianvändning

Karob levererar utrustning för avgasning av slutna värme- och kylsystem. Avgasning leder till optimerad varaktighet för systemen och ger även förutsättning för optimal energitransport.

Willys Cleantech/Energy Booster levererar system för ombländning av vatten i borrhål och energibrunnar genom luftbubblor. Ombländningen leder till bättre energitransport och används när extra effekt behövs. Ombländning gör att antalet hål kan minskas med ca 20 % när en ny anläggning planeras.

EMA Energy genomför energi-effektiviseringsåtgärder såsom exempelvis injustering av värmesystem. Ett problem är att justeringen av radiatorventilen ändrar sig över åren och att systemet då inte längre är injusterat. EMA Energy åtgärdar detta som ett helhetspaket genom en specialutvecklad ventil, EMA nippel.

Grundels fönstersystem saluför ett fönstersystem för att isolera tvåglasfönster genom ett tredje glas. Detta sparar både energi och minskar buller. Installation sker direkt på plats på insidan av fönstret. Denna investering återbetalar sig ofta inom tio år samtidigt som energiförlust och buller halveras. En ruta kostar ca 1 200 kr.

Paroc tillverkar isoleringsprodukter av framför allt stenull för både byggisolering, akustisk isolering och teknisk isolering. Produkter finns för både nybyggnation och befintliga byggnader.

Slussen.biz är en branschportal för installationsbranschen som sprider nyheter bland annat genom nyhetsbrev, mässor och expo. Slussen samarbetar med 24 branschorganisationer. I april delas det årliga stora inneklimatpriset ut. Mer information finns på www.slussen.biz.

UFOS står för Utveckling av fastighetsföretagande i offentlig sektor och är ett samarbete mellan kommuner, landsting och statliga fastighetsorganisationer. Inom energiområdet finns ett samarbete med Energimyndigheten – UFOS energi. Inom ramen för detta publiceras skrifter inom energibiblioteket för att samla fastighetsanknuten energiinformation. Mer information finns på www.offentligafastigheter.se. Felix Krauses slogan är: "Den energieffektivaste kvadratmetern är den man inte behöver bygga!"

EnergiEffektiviseringsFöretagen, EEF är en förening för företag som säljer energieffektivisering i form av produkter och/eller tjänster. Föreningen har ett 60-tal medlemmar och driver frågan om ökad energieffektivisering i Sverige. En positiv bieffekt med föreningen är att den lett till ökat kompetensutbytet emellan medlemsföretagen.

Sveriges Centrum för Nollenergi-hus har presenterats tidigare under konferensen. Eje berättade att Energimyndigheten har haft utlysningar för att få ihop 100 testbyggnader som ska följas upp vad gäller energianvändning. Då det inte kom tillräckligt många förslag blir det en ny utlysning under början av 2015. Byggnader som är aktuella för utlysningen är lågenergibygnader (Energimyndigheten har definierat det som 25 % bättre än BBR). Byggnaderna skall vara planerade nybyggnationer alternativt ROT-renoveringar och den ettåriga uppföljningen skall vara klar i mars 2017.

Att ställa energikrav och följa upp

Svante Wijk, NCC

Svante inledde med att berätta om hur lagkraven skärpts successivt de senaste åren. I framtiden kommer vi att ha nått gränsen för hur långt vi med dagens byggnadsmaterial kan förbättra klimatskalet. Vi behöver då se oss om efter antingen nya material, energiproduktion eller andra möjligheter att energieffektivisera. Ju tuffare energikravet som ställs på en nybyggnation, desto mer minskar marginalerna. På grund av detta får även små avsteg större konsekvenser. För att klara detta krävs mer kontrollerade och industrialiserade processer, mer typbyggnader.

De höga energikraven leder även till att det finns färre produkter att välja på på marknaden. Behovet av lokal energiproduktion ökar även. Dessa faktorer gör att det ställs högre krav på utbildning, förståelse och samarbete i byggprocessen.

Beställare behöver även utveckla sina kravställningar så att de blir mer tydliga och likriktade. De behöver också bli bättre på att upprätta och värdera anbud och att följa upp de krav de ställer.

Som hjälp för att ställa krav har Sveby tagit fram en informationskrift för anbud. Vid uppmätning i färdiga byggnader skiljer sig ofta energianvändningen från den projekterade energianvändningen. Vanligtvis har denna skillnad en bra orsak, exempelvis felaktig injustering, onormalt brukarbeteende, ändrade drifttider eller felplacerade mätare.

”Det ställs högre krav på utbildning, förståelse och samarbete i byggprocessen.”

Svante Wijk

Energieffektiviseringsamordning ger draghjälp för genomförande av energiåtgärder

Lotta Bångens, EEF

EnergiEffektiviseringsFöretagen är en organisation som består av 60 företag och 3 branschförbund.

För att klara 2-gradersmålet är energieffektivisering en viktig åtgärd. Genom att genomföra alla lönsamma energieffektiviseringar kommer vi en mycket bra bit på väg. EEF kan hjälpa branschen genom att ge en mer långsiktig bild och därmed mer energieffektivisering. Detta sker genom information och kunskapsuppbyggnad.

EEF har genomfört en studie där de ”klumpat ihop” potentiella köpare av energieffektivisering till kundpaneler och tagit reda på deras behov. De problem med att genomföra energieffektiviseringsprojekt som identifierades i studien är; brist på interna resurser och kompetens, brist på möjligheter att köpa tjänsten energieffektivisering, lågt förtroende för och brist på lyhördhet hos energitjänsteleverantörer

Lotta Bångens

samt energibolagens prissättning. Lösningar som framkom av studien är ackreditering/certifiering hos energitjänsteleverantörer, utvecklande av standard för LCC-modell och energibesparing, ökat ledningsengagemang hos beställare, ökat helhetstänk och miljökompetens hos leverantör och samt möjlighet att använda en oberoende person vid tvister.

För att bemöta de synpunkter som inkom under studien har EEF tagit fram konceptet EEF-samordning. Vid EEF-samordning gör EEF en enkel energiöversyn över byggnaden enligt en egenutvecklad EEF-checklista. Därefter skickas rätt experter ut och tar fram åtgärdsförslag. EEF-samordning blir därmed ett komplement till den kommunala rådgivningen.

För att vara EEF-samordnare krävs genomgången utbildning. Samtidigt sker arbete med att ta fram en kvalitetsstämpel för EEF-företagen. EEF-samordning tillämpas redan på flera håll, bland annat i Stockholm. Lotta hoppas att vi kommer att få en energieffektiviseringsminister i framtiden. Hon tipsar även om att de företag och verksamheter som anpassar sig tidigt blir vinnare.

”EEF-samordning är ett komplement till den kommunala rådgivningen.”

Etablering av nya arbetssätt och affärsmodeller för energieffektivisering och förnybar energi i små och medelstora företag

Päivi Lehtikangas, Energikontoret Regionförbundet Örebro

Energikontoret genomför en förstudie gällande energieffektiva företag i Östra Mellansverige. Syftet med förstudien är att utveckla samverkan mellan olika aktörer för att främja energieffektivisering. Identifierade problem och hinder för att genomföra energieffektiviseringsåtgärder; organisation, ekonomi, kunskap, beteende, teknik och yttre krav.

Identifierade framgångsfaktorer är bland annat att mäta och leda med ÖBO-konceptet. ÖBO-konceptet är en energiledningsprocess för planering och prioritering av åtgärder för energieffektivisering. Ett framgångsföretag är Electrolux. En annan identifierad framgångsfaktor är Belok totalmetodik som går ut på att paketera lönsamma och icke-lönsamma åtgärder för total lönsamhet.

Energikontoret i Norrbotten arbetar med en handlingsplan för varje företag utifrån ett affärsperspektiv med mottot att klimatsmart är samma som affärssmart.

Andra identifierade framgångsfaktorer är samarbete med kommunikatör och beteendevetare och grönare logistik tjänster för transportköparens miljökrav vid upphandling och uppföljning av transporter.

”Mottot är att klimatsmart är samma som affärssmart.”

Övriga goda exempel är Uppsala klimatprotokoll och Bioenergigruppen i Växjö. Förslag från genomförda workshoppar är att försöka få ledningens stöd och att involvera flera nivåer i företaget, att identifiera och stötta intresserade företag, att fokusera på företagens behov och att koppla till affärsnyttan.

Personliga samtal är viktiga, liksom coaching i hela förändringsprocessen, samverkan, verktyg och kunskapsuppbyggnad, mötesplatser, stöd vid upphandling och långsiktighet.

Den energikloka livsmedelsbutiken

Päivi Lehtikangas, Energikontoret Regionförbundet Örebro

En webutbildning för energieffektivisering har utvecklats för livsmedelsbutikers personal. E-learning har valts då det gör energieffektiviseringsarbetet

roligare, tidpunkten kan väljas

till när det är låg arbetsbelastning i butiken, det finns möjlighet att nå hela personalen

samtidigt som energi- och klimatrådgivaren kan använda verktyget i samband med butiksbesök.

Projektmålet är att nå 1 600 butiker i hela landet med information, att 700 butiker gjort utbildningen, att 580 butiker fått stöd av de kommunala energi- och klimatrådgivarna och att de butiker som gjort utbildningen ska genomföra åtgärder.

En tävling för att kora den energiklokaste livsmedelsbutiken sker i oktober 2015 (både effektivisering och utbildningsengagemang).

Mer information finns på www.belivs.se.

”En webutbildning för energieffektivisering har utvecklats för livsmedelsbutikers personal”

Päivi Lehtikangas

Slutsatser från sessionerna Dag 1

Jessica Cederberg Wodmar, Westander PR

Jessica summerade sessionerna med att trots att energieffektivisering är så lönsam och det även ger positiva effekter på inneklimat, planeten och de företag som arbetar med energieffektivisering finns det fortfarande många lågt hängande frukter att plocka. Vi behöver bli mycket bättre på att vara beställare och att upprätta anbud och mäta och följa upp. Nobelpriset för LED-belysning kan öppna ögonen för många som inte vet att energieffektivisering är en så stor fråga. Att kopiera andras lösningar är viktigt och alla lösningar kan kopieras till en bättre helhet och förståelse. Vi energirådgivare behöver vara med och påverka hur målen ska se ut.

Tillsammans är vi starka!

Ett hus – fem möjligheter

Roland Jonsson, HSB

HSB har som mål att halvera klimatpåverkan 2008-2023. HSB erbjuder även HSB klimatavtal till bostadsrättsföreningar.

Vid energieffektivisering är det vanligt att man inte tänker på effekten. En minskad energianvändning kan leda till en ökad miljöbelastning.

Vi bör därför istället titta på effektivisering och att försöka få bort effektoppar. Den smutsiga spetseffekten.

I projektet "Ett hus – fem möjligheter" användes ett referenshus med en specifik energianvändning av 164 kWh/m², år.

Alternativ 1: Ifall inga åtgärder görs under lång tid kan det till slut bli billigare att riva och bygga nytt.

Alternativ 2: Totalrenovering

Alternativ 3: Byggnation av en extra våning, installation av solceller och installation av lokal frånluftsvärmepump för varmvatten

Alternativ 4: Stambyte med avloppsvärmeväxlare samt HSB-FTX. HSB-FTX är ett FTX-system där luften förvärms till -5 grader via bergvärme innan den når FTX-systemet. Vintertid leder detta till en energibesparing och sommartid leder det till mindre fuktproblem. Vid stambytet separeras gråvatten och svartvatten. Avloppsvärmeväxlare med värmepump installeras på avloppsstammen för gråvatten.

Alternativ 5: Sex olika varianter av värmepumpar.

Det är viktigt att se till varje kunds behov och att välja den väg som är bäst för respektive kund; minskad kostnad, minskad miljöbelastning eller minskad energianvändning. Samtliga av de alternativ som användes i referensprojektet halverar energianvändningen.

Olika fjärrvärmesaxor gör att lönsamheten varierar mellan olika kommuner. Det är därför bra att redan nu räkna med taxor för 2015-2025.

Med 20 års driftskostnad och Stockholms fjärrvärmesaxor ger alternativ 4 lägst kostnad. Alternativ 1, 2 och 4 når energiklass B. Många av de övriga alternativen räknas som elvärmdda och hamnar därför i lägre energiklasser.

Roland avslutar med att säga att energi som inte används kan inte beskattas! Vänd på begreppen och säg; så här mycket förlorar ni om ni inte sparar.

Roland Jonsson

"Vi bör istället titta på effektivisering och försöka få bort effektoppar."

Hur får man till en bra beställning för injustering av värme- och ventilationssystem?

Willy Ociansson, Willys Cleantech

Willy hjälper fastighetsägare att spara energi. Det finns ibland en stor missuppfattning mellan de som köper och de som levererar saker. Som

professionell beställare förväntas man vara kunnig och uttrycka sig tydligt mot leverantören. Osämja uppstår när detta inte sker och beställaren inte får det hen förväntat sig.

Det är därför viktigt att leverantören eller konsulten frågar beställaren tydligt vad hen förväntar sig innan de levererar. Beställaren bör alltid besiktiga ett arbete på plats när det är klart, innan fakturan betalas. Det är också viktigt att vara tydlig vid avtal och att specificera alla detaljer som skall genom-

föras. Ytterligare problem är att avtalen inte kommuniceras ner till den som genomför arbetet. Willy avslutade med att säga att vi borde återinföra begreppet yrkesstolthet!

”Osämja uppstår när beställaren inte får det hen förväntat sig.”

Willy Ociansson

Konsten att övertyga och få mer genomfört

Anna Bellman, Bellacom Speaking Partner

Minskad energianvändning kräver bra energirådgivning, men räcker det?

Hur ska vi åstadkomma en förändring?

Statistik visar att 70 % av alla förändringsprocesser misslyckas och att 95 % av oss känner obehag inför nya saker och måste bli övertygade först. Det mesta vi hör glömmer vi bort direkt. För att kunna övertyga någon måste man själv tro på det

man säger. För att verkligen kunna övertyga någon måste man få det att kännas bra för dem. Konsten att övertyga är samma sak som konsten att bli omtyckt eftersom vi köper saker av de människor vi tycker om.

För att bli omtyckt är det första intrycket väldigt viktigt. Det tar mindre än en sekund att bilda sig en första uppfattning och denna baseras endast på utseende. Kläderna är väldigt viktiga och kan varieras efter olika strategier. Kroppsspråk är mycket viktigare än det vi säger. Tänk speciellt på handslaget, på att möta blicken, kom ihåg att le och försök att komma ihåg namn. Ifall du säger ditt namn sist så kommer andra ihåg det lättare.

Det första intrycket påbörjas ofta via mail eller telefon, så tänk på hur du formulerar dig. Var genuint

”Konsten att övertyga är samma sak som konsten att bli omtyckt.”

Anna Bellman

intresserad av den du möter. Lyssna mer än du pratar i början av en relation, ställ öppna frågor, var närvarande, ge ärlig beröm. Fokusera på WIIFM – what's in it for me för den andra personen. Visa din expertis med både hjärta och hjärna.

Bilder och diagram är ofta det bästa sättet att övertyga någon, liksom exempel som folk kan anknyta till. Sätt gärna upp skräckscenarios och visa sedan på en lösning. Ge rätt känsla – vilken känsla vill du förmedla för att de du möter ska välja dina lösningar?

Människor glömmer vad du sagt och gjort, men kommer ihåg hur du fick dem att känna sig. Kvittera om människor har förstått vad du har sagt genom att ställa kontrollfrågor. Tänk på att ge ett gott intryck med hela dig! Var genuint intresserad och närvarande! Ge rätt känsla! Tro på dig själv och det du ska övertyga om!

Workshop – Hur kan energirådgivningens insatser utvecklas för att hjälpa beställarna att genomföra fler energieffektiviseringsåtgärder?

Under workshopen diskuterades konkreta tips för att få en bättre energirådgivning och fler genomförda energieffektiviseringsåtgärder:

- De som är ute i verksamheter (energideklaranter, OVK, miljöinspektörer) och ser behov kan tipsa/tipsa om kommunala energi- och klimatrådgivarna
- Visa lönsamhet på ett pedagogiskt sätt (redan år 1 sparas xx kr även efter ränta och avskrivning)
- Kompetensutveckling av BRF-styrelser
- HSB Södertörn samarbetar med den kommunala energi- och klimatrådgivningen för att nå ut till boende/konsumenter
- Ta fram och visa de goda exemplen
- Tävlingar – vem sparar mest?
- EEF-företagen visar var kunskap finns
- Checklistor
- Energibolagen har hemsidor där abonnemang etc kan kontrolleras om man har kundnummer. Effektabonnemanget ligger ofta fel.
- Nätverka, mässor och kunskapsstärkande aktiviteter
- Utskick till nyinflyttade
- Bevaka de som ansöker om bygglov
- Satsa på eldsjälar i olika kategorier för att sälja in energieffektivisering
- Utbilda energi- och klimatrådgivarna på ett rationellt sätt (jämför med PADIs metodik för att utbilda dykare)
- ”Mellanhand” behövs som stöd vid upphandling
- Anpassa kommunikation efter målgrupp
- Utbilda beställarna. Bjud in till seminarium
- Kopiera med stolthet från exempelvis www.energiradgivarna.se
- Kanaler för att nå företagen (inspektörer, energibolagen, konsulter, produktleverantörer, näringslivsansvarig i kommunen, branschorganisationer)
- Systemsyn saknas ibland hos leverantörer och beställare

Hur ser den politiska planen ut för att få fart på energieffektiviseringsarbetet i praktiken?

Lise Nordin MP, Åsa Westlund S, Birgitta Govén EnergiRådgivarna, Hans Nilsson Fourfact

Hans Nilsson: Energieffektivisering är en mäktig resurs. IEAs World Energy outlook 2012 visar vad som händer om inget görs, om de beslut vi tagit verkligen genomförs och vad som borde göras för att klara 2-gradersmålet. IEA presenterade även ett scenario där endast den energieffektivisering som är lönsam genomförs. Då skulle vi komma nästan ända ner till vad vi bör göra för att klara 2-gradersmålet. Det finns en ohygglig kraft i energieffektivisering. Energieffektivisering är det osynliga kraftpaketet enligt IEAs rapport 2014. Energieffektivisering sparar pengar, ger tillförsäkerhet, högre produktivitet, minskade växthusgaser, dämpade energipriser, ökad resurshushållning, uppfyllnad av utvecklingsmål, minskade offentliga utgifter, makroekonomiska fördelar, fler jobb tillfällen, minskad fattigdom, konsumentöverskott, fördelar för energitillförseln.

Lise Nordin: Lise delar helt Hans bild av alla de möjligheter Hans presenterar. Potentialen för energieffektivisering lyfts allt mer, särskilt genom EUs 2030-mål. Den stora frågan är hur vi kan nå 2-gradersmålet. Energieffektivisering är dock inte en riktigt lika het fråga som att inviga ett nytt vindkraftverk.

Åsa Westlund: Den stora utmaningen är att det finns hur många rapporter som helst och ekonomiska kalkyler som visar att energieffektivisering är så positiv för samhället. Ändå händer så lite. Det finns många tekniska lösningar, men hur gör man för att de ska bli verklighet? Den forskning vi skulle behöva för att klara klimatfrågan är beteendevetenskap, hur vi ska ändra människors beteende. Mer kunskap om hur vi ändrar folks beteende krävs och behöver inlemmas i politiken. Pengar behövs för att stimulera energieffektivisering genom exempelvis ekonomiska bidrag. När det finns tillgängliga bidrag blir folk intresserade trots att det redan är lönsamt från början. Energisäkerhet är också ett viktigt motiv för ökad energieffektivisering, liksom energifattigdom i stora delar av Europa.

Hans Nilsson: Det finns ibland ett avstånd mellan oss energirådgivare och politikerna. Vad skulle vi i EnergiRådgivarna kunna göra för politikerna för att deras jobb ska bli lättare.

Lise Nordin: Lise upplever att politikerna får väldigt mycket inbjudningar och information från de olika organisationerna för energileveranser, men nästan inga som gäller energieffektivisering. Ett tips är att se till att frågan lyfts upp mer i de sammanhang politikerna bjuds in till. Många lokala debattartiklar handlar om vindkraft, få arga insändare handlar om energieffektivisering. För första gången står energieffektivisering i regeringsförklaringen. Alla som arbetar för energieffektivisering uppmanas att ligga på och bidra med argument och information.

Åsa Westlund: Jobbfrågan är väldigt viktig som argument. EnergiRådgivarna behöver ligga på lokalt och trycka på.

Birgitta Govén: Birgitta var i Almedalen i somras och Lise var då den enda politiker som pratade om energieffektivisering. Birgitta är ofta ute och ger energirådgivning åt bostadsägare och företag. Människor i Sverige blir allt mer engagerade och vill gärna göra något. Efter de möten hon deltar vid har deltagarna fått många goda tips och råd, men de vet inte hur de ska komma vidare. Tänk om energirådgivaren

då hade kunnat ställa krav på att de skulle genomföra åtgärder för en energieffektivisering på exempelvis 10 % i de ca 95 % av fallen då det är ekonomiskt möjligt. Ofta finns det en tröskel för att genomföra åtgärder och Birgitta har märkt att i de fall människor börjar göra en åtgärd följs den ofta av flera. Det bör ställas krav på att genomföra någon av åtgärderna för energideklarationen.

Lise Nordin: Då tekniken finns och det är lönsamma åtgärder krävs något ytterligare för att få förändring. Byggreglerna behöver skärpas. Miljöpartiet har motionerat om en förändring av energideklarationerna för att få konkreta krav för åtgärder. Som en morot skulle exempelvis en skattereduktion kunna införas för den som genomför åtgärder som sparar 30 %. Lise arbetar även för att alla kunder bör ha timmätning och debitering. Hon vill även att det ska finnas större möjligheter att påverka sin elräkning och att den fasta delen bör minskas alternativt tas bort.

Åsa Westlund: Åsa tycker att alla förslag låter intressanta. Hon tycker även att elräkningen är mycket mer pedagogisk nu för tiden med färger för ökning och minskningar. De borde komma med tätare intervaller än varje månad. Åsas farmor är en fattig pensionär i ett hus på landet med stort renoveringsbehov. Förslag för hur energieffektivisering skall genomföras måste fungera för alla, alla har inte marginaler för investeringar. För de personer som har de dåligt ställt krävs det någon form av ekonomiska bidrag.

Birgitta Govén: Ett förslag är att man börjar med att ställa krav på flerbostadshus. Om åtgärder hade gjorts tidigare hade det kostat mindre och många kilowattimmar skulle ha kunnat sparas.

Hans Nilsson: I Storbritannien finns lösningar att låna för att göra energieffektiviseringar via energibolagen.

Åsa Westlund: En kalkyl som visar att man sparar energi gör inte alltid att man sparar energi. Vi behöver fokusera på vad det är som gör att vi genomför åtgärder.

Jessica Cederberg Wodmar: Sverige har halkat ner från sin topposition vad gäller energieffektivisering. Vad är planerna för att ta upp oss i toppositionen igen? Vi vill gärna höra om era konkreta förslag.

Åsa Westlund: Budget inkluderar bland annat stora summor för energieffektivisering i miljonprogrammen, för klokbidrag och för renovering av klimatsmarta skolor. I budget ingår även pengar för kommunal rådgivning. Regeringen stöttar även upp för mer miljövänliga upphandlingar.

Lise Nordin: Under nästa år tillsätts en energikommission. Målet med denna är att all kärnkraft ska bli utbytt mot förnybar energi och energieffektivisering. Energitkommissionen kommer att bestå av parlamentariker. Förhoppningen är att den kommer att enas om energipolitiken på lång sikt med god dialog med omvärlden. Den nya regeringen lyfter tydligt in energieffektivisering. Alliansen tolkade EU-målet om energieffektivisering till 2020 som ett intensitetsmål, vilket inte ledde till minskad energianvändning. Det måste vara tydligt att målet nu ska vara minskad energianvändning. PFE-programmet ska förhoppningsvis förlängas och vidgas till fler företag. Regeringen kommer att utreda införandet av vita certifikat. Sverige ska upp på topposition igen!

Åsa Westlund: Åsa uppmanade alla energirådgivare att hålla oss framme i energikommissionen så att vi får påverka!

Margot Bratt: Energimyndigheten har föreslagit ett renoveringscentrum. Där kunde upphandlingsstödet finnas.

Per Landkvist: Möjligheterna att sälja tillbaka lokalproducerad el måste bli bättre.

Åsa Westlund: Tidigare regering påstod att detta inte fungerade med EUs regler. Istället infördes en skattereduktion. Den nya regeringen kommer att utreda andra lösningar för nettodebitering.

Willy Ociansson: I Norge finns husbanken som är en statlig finansiering av energieffektivisering av byggnader.

Hans Nilsson: Liknande system finns i Tyskland.

Jörgen Mannheimer: När stat och myndigheter köper upp värmesystem tas enbart hänsyn till inköpspris i LOU. Priset bör istället jämföras ur ett livscykelperspektiv för att få en bättre verkningsgrad på systemen.

Åsa Westlund: Vi har arbetat med denna fråga och det kommer att bli bättre.

Roland Jonsson: El hade kunnat hanteras med "öppet köp" likande konsumentprodukter. Dessutom anser Roland att bostadsrättsföreningar behöver kapital för förbättringar.

Lise Nordin: Det kan vi titta vidare på.

Åsa Westlund: Åsa vill ha nettodebitering, men juristerna tycker att det verkar svårt att få igenom. Åsa har även träffat två AP-fonder som gärna vill investera i energieffektivisering, liknande Green bonds.

Birgitta Govén: Birgitta tycker att det är jättebra att regeringen vill göra om intensitetsmålet till ett direkt mål. Kommer det att kunna genomföras eller är det en tuff kamp?

Åsa Westlund: Det är inte helt säkert att det går jättelätt då riksdagen inte har omedelbar majoritet.

Lise Nordin: Lise hoppas på att EU ändrar målen så att det visar att det krävs en tydlig energiminskning. Detta kommer att diskuteras på EU-nivå inför 2030. Kan EnergiRådgivarna ligga på politiken mer i denna fråga?

Sven-Ove Axelsson: I USA finns energilån som fungerar bra.

Lise Nordin: Hur får vi till effektivisering där vi slösar mest? Exempelvis för hus med direktverkande el som ger en stor topp effekt vintertid. Kan vi fasa ut denna energianvändning har vi mycket att vinna. Många sitter fast med höga energikostnader utan kapital för att energieffektivera.

Jessica Cederberg Wodmar: Hur ger vi er den kunskap ni efterfrågar?

Åsa Westlund: Maila eller skriv gärna debattartiklar

Lise Nordin: Ordna gärna ett stort seminarium om energieffektivisering i Almedalen. Frågan är uppe för lite i den politiska debatten. Ge oss de konkreta förslagen!

Birgitta Govén: Vi vill gärna anta utmaningen i samverkan mellan EnergiRådgivarna och EEF.

Sven-Ove Axelsson: Smarta energinät gör att huvudsäkringseffekt kan flyttas mellan olika tillfälliga bostäder. Elektroniska huvudsäkringar skulle kunna lösa detta.

Hans Nilsson: Elpriset borde vara helt rörligt.

Margot Bratt: Mycket av vår energiinfrastruktur är äldre och värmeverk och kraftvärmeverk på gång att uppgraderas i kommunerna. Om och hur snabbt energieffektiviseringen får genomslag påverkar val av produktionsinriktning och dimensionering av dessa. Hur snabbt kan vi få en strategi som aktörerna kan ta till sig? Hur snabbt tänker ni agera?

Åsa Westlund: Detta ingår som en del av energikommissionen. Det kommer dock att ta lite tid innan det är klart. Förhoppningsvis kan resultatet hålla under lång tid då alla faktorer tas hänsyn till och alla är överens.

Lotta Bångens: EEF har fixat en båt till Almedalen, så nu har vi en lokal. EEF säljer energieffektiviseringsprodukter. Företagen vill ha utmaningar och tuffa krav för att utvecklas vidare. Då kommer Sverige på topplistan och vi kan exportera våra produkter. Utmana oss ordentligt genom att ordna i lån och bidrag för energieffektivisering.

Lise Nordin: Utmaningen är EU och att få stöd i riksdagen.

Åsa Westlund: Produktkrav är en viktig del av energieffektiviseringsdebatten. Förbjud de sämsta alternativen.

Hans Nilsson: Hans känner historiens vingslag. Vi befinner oss i en skärningspunkt. Hans delar ut föreningens tröjor till Lise och Åsa och hoppas att se dem i dem någon gång i framtiden.

Sammandrag av konferensen

Jessica Cederberg Wodmar, Westander PR

Vi har haft två fantastiska dagar med mycket information.

En liten summering. Om man inte själv är en bra beställare ska man se till att skaffa en. Lantisar och storstadsmänniskor kan lära sig mycket av varandra. Yrkesstolthet bör återinföras, men vi EnergiRådgivare har stor yrkesstolthet och stort engagemang. För att övertyga och bli omtyckt ska vi lyssna, vara närvarande och le. Om vi inte kommer ihåg allting kommer vi i alla fall ihåg känslan. Tydlighet är viktigt för att öka komihåget. Vi behöver ALLA lösningar för en hållbar planet – och det finns så många lösningar. Det är win gånger 16 i en enda åtgärd.

Ett positivt språk är väldigt viktigt, men att visa hur mycket vi förlorar är också viktigt. Allas vårt engagemang lyser igenom.

Vi är trovärdiga och har en kompetens som efterfrågas. Vi behöver anpassa oss till målgruppen. Förebilder är viktiga såsom Årets energirådgivare som korades igår.

Vi är viktiga kunskapsförmedlare och sprider detta vidare. Den mest effektiva åtgärden är den som blir genomförd.

Vi bidrar alla till att rädda världen varje dag!

IKEA och Roger Stenström utsågs till Årets energirådgivare 2014.

T v ser vi Marcus Svensson, företrädare för ByggVesta som av EEF utsågs till Årets framtidsföretag 2014.

ÅRETS ENERGI RÅDGIVARE

I samband med torsdagskvällens konferensmiddag på Piperska muren delades priset Årets energirådgivare ut.

IKEA - Årets energirådgivare 2014

Lägre inomhustemperatur, bättre styrning och moderniserad belysning i kombination med interna tävlingar och förändrat beteende hos medarbetarna har lett till att IKEA har kunnat minska sin energianvändning i sina svenska varuhus med 42 % mätt i kWh per kvadratmeter sedan 2005.

Ännu plattare paket med mindre koldioxidutsläpp som följd är också ett exempel på IKEAs ständiga förnyelsearbete.

Till kunderna har IKEA börjat sälja solceller i flera länder och från september 2015 hittar man endast energieffektiva LED-lampor och inga andra ljuskällor i IKEAs varuhus.

Genom att investera i vindkraft kommer IKEA att till år 2020 producera lika mycket förnybar energi som koncernen förbrukar globalt. Solceller pryder redan flera varuhus.

EnergiRådgivarna anser att det är viktigt att ett globalt verkande företag som IKEA uppträder som ett gott exempel när det gäller att tänka nytt inom energiområdet. Då energieffektivisering och förnybar energi står högt på agendan i IKEA-koncernen anser vi att IKEA är det självklara valet till Årets EnergiRådgivare 2014.

Roger Stenström – Årets energirådgivare 2014

Roger har jobbat länge som energi- och klimatrådgivare i Uddevalla, Munkedal och Lysekil och har varit mycket drivande i regionala och lokala aktiviteter.

Han vågar sticka ut hakan och säga sanningen på ett sätt som får genomslag. Han har stor uppfinningsrikedom och är bra på att få igång ett engagemang hos såväl företag som föreningar. Jordbrukssektorn ligger Roger varmt om hjärtat och han har tillsammans med LRF anordnat gårdsvandringar och utbildningar både mot jordbruk och andra energi- och klimatrådgivare i dessa frågor.

På en nattvandring hittade han energitjuvar motsvarande tusentals årliga skol-luncher. Han har framgångsrikt utbildat energiambassadörer i HSB-föreningar och varit ett bra stöd för många yngre kollegor som han lärt upp.

Roger Stenström är ett föredöme för andra energi- och klimatrådgivare och Årets energirådgivare 2014.

Slogantävling – alla är vinnare:

”Även om det inte är lönsamt att rädda jorden kan det ändå vara en god idé.”

Willy Ociansson

”Att spara energi är modernt och smart och ekonomiskt.”

Johan Ringmar

”Jag får energi av att spara energi.”

Jens Karletorp